

baita, aberatsenetarik. Baiña euskaldunek deus estudiatzen, begiratzen eta izkribatzen eztutena. Dio Xuberoan asi direla. Txalo beroak eman zaizka biotz biotzetikan.

Eta itzaldiak bukatuta Bibliotekako beste saloi batera joanik Bizkaiko Diputazioak ardo eta janari zenbait eskeiñi zien batzarkideari bazkal-aurrean. Hilario Bilbao jaunak Diputazioaren izenean itz sutsu eta eder batzuek esan zituen. Zion nola Diputazioak Euskaltzaindiari giltzak eman ziozkan etxean bezala egon zedin eta eztela Euskaltzaindia Diputazioari eskerrak eman bear diozkan, ezpada Diputazioa dela benetako eskerrak Euskaltzaindiari eman bearrean dagonea egiten ari den lan indarrez beteagatik. Esan zuen nola lan aundia dagoen egiteko euskal gauzetan eta baita dokumentu zaar, euskal kanta eta beste gauza asko bildu ta estudiatzen. Lau Diputazioak elkarren leian ekin bear luketela adierazi zuen, nobleziaz beterikako nor-geiagoka batean, indarra emateko arazo guzti auri eta bear bezala gure ondorengoak jaso dezaten osorik, obeturik eta indarturik gure aurrekoengandik artu genduan ondasun osoa.

Zenbait denpora geroago, 1959 aprillaren 2-an Euskaltzaindiak erabaki au artu zuen:

324. 11701

Euskaltzaindiaren agiria euskal itzei buruz

Euskaltzaindiak, idazlari ta izlariei zuzenbide batzuek eskeiñi naiez, eta asko zuzenbide oien zain-antzean daudela jakiniñik, onako agiri au azaltzen du:

GINARRI-LEGEA

Iztegi-saillean ezta bidezko itz asmatuetara jotzea ezin bestez baizik, eta orduan ere itzen erabidean izkuntzaren joerak gordeaz. Ori iztegiari gagozkiola. Gramatikaren barrutian, ordea, ezta sekula zillegi asmatzen ibiltzea edo izkuntza aldatu nai izatea.

EUSKAL-ITZAK ZEIN DIRAN JAKITEKO BIDEA

Eta iztegiaren auzi au xehetasun geiagorekin garbitu naiez, euskal-itzak zein diran, au da, auskal-literaturan erabiltzeko itz jatorrak eta bidezkoak zein diran jakiteko, bidea

eta neurria finkatu nai du aurrenik Euskaltzaindiak. *Euskaltzak dira euskera bizian sustraituak daudenak*. Sustrai ori zenbat eta sakonagoa izan, ainbat eta eskubide geiago du itz batek erabillia izateko. Itz baten zabaluneak, antziñatasunak eta idazle zaarrak itz ori erabilli ote duten jakiteak, asko esan nai du itzaren sustraia zenbaterainokoa dan neurtzeko. Sustrai aundiko itzak, bada, auskal-itzak dira, naiz eta erderatik etorri. Bada gure iztegian olako itzen pilloa: jatorriz kanpotik sartuak. baiña euskeran gogotik errotuak daudenak, alegia. Beraz, etxeko biurtuak dauzkagu, gure gureak dira itz oiek. Euskaltzak dira bada, erderatikakoak izanarren. Itz oiek eskubide osoz erabilli ditezke, eta oien lekuan erabiltzeko asmatu diran itz berriak eztira geienetan euskal-itzak eta eztute aiek ainbat eskubide erabilliak izateko.

Ona emen olako auskal-itz jatorren zerrenda bat. Erderatikakoak izanarren, etxeko biurtuak dauzkagu eta emandako neurriaren araura, euskal-itz jatorrak dira:

Abendu. aingeru, alkate, amodio, arima-anima, abade-apaiz-apez, apostolu, arraza, arrazoi-arrazoin, bake-pake, balio, bekatu-pekatu, berba, bertso, bedeinkatu-benedikatu, birjiña, birtute, borondate, doe-doi, damu, deabru, denbora-denpora, dantza-jantza, diru, desegin, errege, erregiña, erlijio-erlegiño, eliza-jantza, diru, desegin, errege, erregiña, erlijio-erlegiño, eliza-eleiza, elexa, eskola, espiritu-izpiritu, familia-pamili, fede, frutu-fruitu, finkatu, gorputz, gramatika, gloria-loria, grazia-garazia, imajiña, inpernu-infernu, imitazio-imitaziño-imitazione, jende-jente, joku, kantatu, kolore, kafe, karidade, komunio-komuniño-komunione, kanpo, kontra, kanta, liburu, lore-lora, lege, mundu, meza, modu, molde, moldatu, obeditu, olgeta, partitu, paradisu-parabisu, barkatu-parkatu, bekatu-pekatu, pentsatu, pentsamentu-pentsamendu, sakramendu-sakramentu, santu-saindu, seiñale, testamentu, umil, zapata, zentzu-zentzun, zeru...

Euskaltzaindiak, bada, itz auek eta antzekoak diran beste asko eskubide osoz erabilli ditezkeala erabagitzen du, euskaldunak, jatorrak eta garbiak diralako. Eta idazle ta izlariei erabilli ditzatela eskatzen die, itz asmatuetara jo gabe.

Berebat, izkuntza berezien gaiñetik zabaldurik dauden kultura eta zivilizaziozko itzak ontzat artzea eta erabiltzea Euskaltzaindiak begi onez ikusten du. Adibidez; politika, teknika, literatura, liturgia, metro, kilometro ta abar.

Declaración de la Academia de la Lengua Vasca acerca del vocabulario del euskera

La Academia de la Lengua Vasca, consciente de su deber de dar normas orientadoras, y respondiendo al deseo de muchos que piden y esperan dichas normas y directrices, hace la siguiente declaración:

PRINCIPIO FUNDAMENTAL

En el terreno del léxico o vocabulario no se debe recurrir a términos inventados o de forja más que cuando no haya otro remedio, y aun entonces cuidando que la formación se ajuste a la índole y exigencias de la lengua. Esto en cuanto al léxico; porque, si se trata de la gramática, es claro que en este terreno, jamás se debe tolerar la invención o alteración de la lengua.

CRITERIO PARA DISCERNIR QUE PALABRAS SON VASCAS

Y pasando a determinar más concretamente el punto del vocabulario a emplear, la Academia recuerda que el único criterio válido para determinar qué palabra es vasca, y por tanto, legítima y castiza para los usos literarios, es el arraigo que la tal palabra tiene en la vida de la lengua, arraigo que se evidencia por la extensión y antigüedad de su empleo, por el uso que de ella han hecho los autores clásicos, etc. Jamás debe tomarse el criterio etimológico como medida para discriminar qué palabras son vascas. Según esto, es evidente que hay en el léxico vasco un gran número de palabras que, aunque procedan de otras lenguas, se hallan perfectamente asimiladas y que tienen carta de naturaleza en la lengua. Por tanto, deben ser consideradas con todo derecho como palabras vascas, mientras que las otras que se han creado para suplantar a éstas, no son por lo general palabras vascas ni reúnen los títulos que aquéllas para su empleo corriente.

Damos a continuación un cierto número de palabras que, aunque procedentes de otras lenguas, son indudablemente vascas, según la precedente norma apuntada:

Abendu, aingeru, alkate, amodio, arima-anima, abade-apaiz-apez, apostolu, arraza, arrazoi-arrazoin, bake-pake, balio, bekatu-pekatu, berba, bertso, bedeinkatu-benedikatu, birjiña, birtute, borondate, doe-doai, damu, deabru, denbora-denpora, dantza-jantza, diru, desegin, errege, erregiña, erlijio-erlegiño, eliza-eleiza, elexa, eskola, espiritu-izpiritu, familia-pamili, fede, frutu-fruitu, finkatu, gorputz, gramatika, gloria-loria, grazia-garazia, imajiña, inpernu-infernu, imitazio-imitaziño-imitazione, jende-jente, joku, kantatu, kolore, kafe, karidade, komunio-komuniño-komunione, kanpo, kontra, kanta, liburu, lore-lora, lege, mundu, meza, modu, molde, moldatu, obeditu, olgeta, partitu, paradisu-parabisu, barkatu-parkatu, bekatu-pekatu, pentsatu, pentsamentu-pentsamendu, sakramendu-sakramentu, santu-saindu, seiñale, testamentu, umil, zapata, zentzu-zentzun, zeru...

La Academia recomienda a los escritores, predicadores, hablistas, etc., el uso de semejantes voces y de otras similares, por ser perfectamente castizas y vascas, con preferencia a los términos neológicos que se han propuesto para suplantar a dichas voces.

Igualmente, ciertos términos culturales y de civilización que son de uso general, la Academia estima que pueden usarse sin reparo. Por ejemplo: politika, teknika, literatura, liturjia, metro, kilometro, etc.

2 de abril de 1950.